

ЦАНА 50 Н. ФЭН. — PREIS 50 Pf.

LE JOURNAL BIELORUSSIEN
„LA PATRIE”DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG
„DAS VATERLAND”THE BELORUSSIAN NEWSPAPER
„THE FATHERLAND”

№ 6 (590)

Мюнхэн, Нядзеля 25-га сакавіка 1962 г. — München, Sonntag, 25. März 1962.

ГОД ВЫДАНЬЯ 16

Гістарычна неабходнасьць

Якраз у гэтыя дні канчаткова вырусаў, але ўжо штораз галасьней чурашаеща лёс Альжыру. Пасыль вачь дамаганье стварэння Задзіношматгадовага крывавага й бескампраміснага змаганьня з альжырскімі падстанцамі, урадавыя колы й пераважная бальшыня французскага грамадства ўсьведамілі сабе ўсю бязглудасыць і беспрэспектыўнасць спрабаў стрымаша гістарычныя працэсы. Альжыр стае на шляхах свободнага будавання свае дзяржаўнасці. Мала таго: памагачь пры гэтym им будуть ягоныя бытвы калянізатары...

Сяньня, адзначаючы 44 ўгодкі абвешчання незалежнасці Беларускага Народнага Рэспублікі, прыгаданы вышэй факт набывае для нас асаблівую, байды сымбалічную вагу. З аднаго боку — поўная эманципацыя бытых каляніальных народоў, з якіх многія яшчэ няздольныя будаваць сваю дзяржаўнасць самі. З другога — здушванне справядлівых імкненій да свабоды і незалежнасці народу, які даўно ўжо даспей да самастойнага дзяржаўнага жыцця, які ўжо 44 гады таму выразна й нядзвізначна выявіў сваю волю аднавіць сваю нацыянальную дзяржаўнасць.

Памяўльнікі нам кажуць, што змаганье за незалежнасць вонкака межаў іхнае імперыі — гэта справядлівае змаганье. Імкнені-ж да свабоды народу, ўціснутых у гэтак званую «братью сям’ю» — гэта реакцыя, злачынства, вынік махінацый «заходніх імпрыялістых». Гэтак-ж яны акрэсліваюць і Акт 25-га Сакавіка, абвешчаны прадстаўнікамі беларускага народу 44 гады таму.

З аднаго боку — съятое змаганье за свабоду, з другога — «чорная рэакцыя»...

Дзе праўда? Яна відавочная: змаганье за свабоду — съятое ўскды, дзе-б яно ні адбывалася.

Ёсьць адзін аспект нашай сучаснасці, на якім варта спыніца й праанализаваць яго глыбей. Мы зьяўляемся съектамі апошній стадіі ліквідацыі каляніальных імпрыялій, пабудаваных праўдай і ніяправдай на працягу стагодзьдзяў заходнімі эміраполіямі. Штогоду, як грыбы пасыла дажджу, зьяўляюцца ўсё новыя і новыя незалежныя дзяржавы, зайдросныя за сваю новазадбітую свабоду. І адначасова — старыя дзяржавы, народы з шматвяковай, багатай дзяржаўнай традыцыяй, у тым ліку бытых каляніальных эміраполій, шукоюць і знаходзяць шляхі да цеснага супрацоўніцтва, да эканамічнага палітычнага галіне гэтыя дзяржавы дабраахвотна ахвяроўваюць частку сваіх сувэрэнных правоў.

Параход! Ці ў съяtle гэтых фактавай змаганьне за незалежнасць павялічаны расейскім бальшавізмам народу — а поўная незалежнасць надалей заставае цвёрдай мэтай і непахісным ідэялам гэтых народоў — ці змаганьне гэтае зьяўляецца наагул мэтагодным? Ці Акт 25-га Сакавіка далей павінен заставацца ідэялам для беларускага народу? Эўропа-ж ідзе па шляху штораз цяснішага задзіночаньня. У сучасны момант яна знаходзіцца ў стадіі рэгіянальных хаўных «вялікіх каstryчніцкіх зруш» ды польскіх і німецкіх падхалімаў, што

незалежнымі дзяржавамі, прадстаўнікі якіх выпрацоўваюць найболыш адпаведныя для іх усіх формы супрацоўніцтва, і формы гэтыя на могоўшыць прынятых бяз згоды зацікаўленых народоў. Як-жэ выглядае гэтае справа ў гэтак званай «братнія сям’і народоў» — у Савецкім Саюзе — ведама ўсім.

Цяпер возьмем новаствораныя незалежныя дзяржавы, прыкладам, у Афрыцы. Той, хто сочыць за палітычныя падзеямі, ведае, што на мінула й дзесяці год ад часу ўзынікнення гэтых дзяржав, а ўжо адбыўся цэлы шэраг канфэрэнцыяў, прысвечаных цысленішаму камунізму й падзеяму супрацоўніцтву між імі. Як мы казалі, гэтыя новыя дзяржавы асабліва ўражліві ў пытаннях, якія закранаюць іхнью суворэннасць — і гэта зноў-такі натуральна. Але яны таксама ведаюць, што міжнароднае супрацоўніцтва неабходнае, што гэта ляжыць у іхніх-же ўласных інтэрэсах. І яны шукаюць найлепшых формай гэтага супрацоўніцтва, будучы съведамыі таго, што яны волыні ў выбары як формаў, так і партнераў, што ніхто на можа наяніць ім свае волі, інакш кажучы — што яны незалежныя, сувэрэнныя. Навет прыгаданы намі Альжыр, які з дзяржавамі, плянірую ўжо цяпер цесныя саюз з Тунісам і Мароккам — гэтак званы «Марэб».

Бацькі аднаўленыя наше нацыянальнае дзяржаўнасці, творцы Акту 25-га Сакавіка, красамоўна даказалі палітычную сильнасць беларускага народа. Абвяшчаючы незалежнасць Беларускага Народнага Рэспублікі, яны цалкам усьведамлялі сабе, што незалежнасць зьяўляецца на толькі перадумовыя свабоднага развиція, адзінкі й народу, але і плоднаўдзіц з рознай меркай да лёсу розных народоў.

(Заканчэнне на 2-ой бачыне)

ВОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА- ВІЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BAČKA ŪŠČYNA“ („VATERLAND“)

Herausgeber: Wladimir BORTNIK

Postadresse: Die Weissruthenische Zeitung „Bačka ūščyna“ („Das Vaterland“),
(13 b) München 19, Schliessfach 69.

Druck. „LOGOS“, Buchdruckerei u. Verl. G.m.b.H., München 19, Bothmerstr. 14
Ца на: Нямеччына (іншыя ўсходнія краіны бяз Францыі й паддэённаамерыканскіх краін): год — 25 н. м.; падгода — 12,5 н. м.; ЗША й Канада: год — 13 дал.; падгода — 6,5 дал.; Ангельшчына й Аўстралія: год — 60 шыл.; падгода — 30 шыл.; Францыя: год — 25 н. ф.; падгода — 12,5 н. ф. Перасылка лётніцкай поштай у ЗША й Канаду каштует падвойна, у Аўстралію — краіны Паўднёвай Амерыкі — патрона. Падвойныя нумары каштуюць падвойна.

Банковое кошт: Zeitung „Bačka ūščyna“,
Konto Nr. 857-125, Bay. Hypotheken- u. Wechselbank, München.

THE BELORUSSIAN NEWSPAPER
„THE FATHERLAND“

Непераможны ход гісторыі

Аб'ектыўныя людзі ўва ўсім съвеце, I запраўды. Мы ведаєм, як беспасярэднізираючы за разыўцыём дачыненінія нія прадстаўнікі народу — заходнія на сусветнай грамадзкасці, не запярочваючы тых відавочных заканамерных краіне займалі ў пацьвярджалі сваё практэс, якіх харктырызуюць нашу цыўрда становішча ў пытанні вызываючы эпоху. Адым з такіх практэсў залу́жлены і ўстанаўлены поўнай нацыянальной незалежнасці ўсіх паняволеных камунізмам народоў, у тым ліку й народу, у кірунку разыўцы і падніццаў, больш якіх скрываюць прыклад гэтага — Рэзарв ўзроўню народу наўбільш цывілізацый Амэрыканскага Кантрэсу ў спрэванных, калі яны становіцца запраўды свядомы. Гэтыя рухі ведамы сънінг прыклад: як паведаміла прэса: 1 сакавік усіму съвёту пад назовам нацыянальна-дзяржавы пад назвам народнай народу Савецкага Саюзу. Найбольш адсталыя народы проста іншынгістычна ўлучаючы ў яго, адчуваючы ў съвёту пад назовам нацыянальна-дзяржавы пад назвам народнай народу Французскай Рэспублікі — Морыс Шуман. У Лігу ўрайшлі таксама выдатныя дзеячы іншых ўсходніх краін: Амэрыканскага Кантрэсу ў спрэванных Тыдня Паняволеных Народаў. Іншы свядомы. Гэтыя рухі ведамы сънінг прыклад: як паведаміла прэса: 1 сакавік сёлета ў Пaryжы была заснавана «Ліга для самавызначэння народу». Ачольвае яе кіраўнік камісіі замежных адсталаў народы проста іншынгістычна ўлучаючы ў яго, адчуваючы ў съвёту пад назовам нацыянальна-дзяржавы пад назвам народнай народу Французскай Рэспублікі — Морыс Шуман. У Лігу ўрайшлі таксама выдатныя дзеячы іншых ўсходніх краін: Амэрыканскага Кантрэсу ў спрэванных Тыдня Паняволеных Народаў. Іншы свядомы. Гэтыя рухі ведамы сънінг прыклад: як паведаміла прэса: 1 сакавік сёлета ў Пaryжы была заснавана «Ліга для самавызначэння народу». Ачольвае яе кіраўнік камісіі замежных адсталаў народы проста іншынгістычна ўлучаючы ў яго, адчуваючы ў съвёту пад назовам нацыянальна-дзяржавы пад назвам народнай народу Французскай Рэспублікі — Морыс Шуман. У Лігу ўрайшлі таксама выдатныя дзеячы іншых ўсходніх краін: Амэрыканскага Кантрэсу ў спрэванных Тыдня Паняволеных Народаў. Іншы свядомы. Гэтыя рухі ведамы сънінг прыклад: як паведаміла прэса: 1 сакавік сёлета ў Пaryжы была заснавана «Ліга для самавызначэння народу». Ачольвае яе кіраўнік камісіі замежных адсталаў народы проста іншынгістычна ўлучаючы ў яго, адчуваючы ў съвёту пад назовам нацыянальна-дзяржавы пад назвам народнай народу Французскай Рэспублікі — Морыс Шуман. У Лігу ўрайшлі таксама выдатныя дзеячы іншых ўсходніх краін: Амэрыканскага Кантрэсу ў спрэванных Тыдня Паняволеных Народаў. Іншы свядомы. Гэтыя рухі ведамы сънінг прыклад: як паведаміла прэса: 1 сакавік сёлета ў Пaryжы была заснавана «Ліга для самавызначэння народу». Ачольвае яе кіраўнік камісіі замежных адсталаў народы проста іншынгістычна ўлучаючы ў яго, адчуваючы ў съвёту пад назовам нацыянальна-дзяржавы пад назвам народнай народу Французскай Рэспублікі — Морыс Шуман. У Лігу ўрайшлі таксама выдатныя дзеячы іншых ўсходніх краін: Амэрыканскага Кантрэсу ў спрэванных Тыдня Паняволеных Народаў. Іншы свядомы. Гэтыя рухі ведамы сънінг прыклад: як паведаміла прэса: 1 сакавік сёлета ў Пaryжы была заснавана «Ліга для самавызначэння народу». Ачольвае яе кіраўнік камісіі замежных адсталаў народы проста іншынгістычна ўлучаючы ў яго, адчуваючы ў съвёту пад назовам нацыянальна-дзяржавы пад назвам народнай народу Французскай Рэспублікі — Морыс Шуман. У Лігу ўрайшлі таксама выдатныя дзеячы іншых ўсходніх краін: Амэрыканскага Кантрэсу ў спрэванных Тыдня Паняволеных Народаў. Іншы свядомы. Гэтыя рухі ведамы сънінг прыклад: як паведаміла прэса: 1 сакавік сёлета ў Пaryжы была заснавана «Ліга для самавызначэння народу». Ачольвае яе кіраўнік камісіі замежных адсталаў народы проста іншынгістычна ўлучаючы ў яго, адчуваючы ў съвёту пад назовам нацыянальна-дзяржавы пад назвам народнай народу Французскай Рэспублікі — Морыс Шуман. У Лігу ўрайшлі таксама выдатныя дзеячы іншых ўсходніх краін: Амэрыканскага Кантрэсу ў спрэванных Тыдня Паняволеных Народаў. Іншы свядомы. Гэтыя рухі ведамы сънінг прыклад: як паведаміла прэса: 1 сакавік сёлета ў Пaryжы была заснавана «Ліга для самавызначэння народу». Ачольвае яе кіраўнік камісіі замежных адсталаў народы проста іншынгістычна ўлучаючы ў яго, адчуваючы ў съвёту пад назовам нацыянальна-дзяржавы пад назвам народнай народу Французскай Рэспублікі — Морыс Шуман. У Лігу ўрайшлі таксама выдатныя дзеячы іншых ўсходніх краін: Амэрыканскага Кантрэсу ў спрэванных Тыдня Паняволеных Народаў. Іншы свядомы. Гэтыя рухі ведамы сънінг прыклад: як паведаміла прэса: 1 сакавік сёлета ў Пaryжы была заснавана «Ліга для самавызначэння народу». Ачольвае яе кіраўнік камісіі замежных адсталаў народы проста іншынгістычна ўлучаючы ў яго, адчуваючы ў съвёту пад назовам нацыянальна-дзяржавы пад назвам народнай народу Французскай Рэспублікі — Морыс Шуман. У Лігу ўрайшлі таксама выдатныя дзеячы іншых ўсходніх краін: Амэрыканскага Кантрэсу ў спрэванных Тыдня Паняволеных Народаў. Іншы свядомы. Гэтыя рухі ведамы сънінг прыклад: як паведаміла прэса: 1 сакавік сёлета ў Пaryжы была заснавана «Ліга для самавызначэння народу». Ачольвае яе кіраўнік камісіі замежных адсталаў народы проста іншынгістычна ўлучаючы ў яго, адчуваючы ў съвёту пад назовам нацыянальна-дзяржавы пад назвам народнай народу Французскай Рэспублікі — Морыс Шуман. У Лігу ўрайшлі таксама выдатныя дзеячы іншых ўсходніх краін: Амэрыканскага Кантрэсу ў спрэванных Тыдня Паняволеных Народаў. Іншы свядомы. Гэтыя рухі ведамы сънінг прыклад: як паведаміла прэса: 1 сакавік сёлета ў Пaryжы была заснавана «Ліга для самавызначэння народу». Ачольвае яе кіраўнік камісіі замежных адсталаў народы проста іншынгістычна ўлучаючы ў яго, адчуваючы ў съвёту пад назовам нацыянальна-дзяржавы пад назвам народнай народу Французскай Рэспублікі — Морыс Шуман. У Лігу ўрайшлі таксама выдатныя дзеячы іншых ўсходніх краін: Амэрыканскага Кантрэсу ў спрэванных Тыдня Паняволеных Народаў. Іншы свядомы. Гэтыя рухі ведамы сънінг прыклад: як паведаміла прэса: 1 сакавік сёлета ў Пaryжы была заснавана «Ліга для самавызначэння народу». Ачольвае яе кіраўнік камісіі замежных адсталаў народы проста іншынгістычна ўлучаючы ў яго, адчуваючы ў съвёту пад назовам нацыянальна-дзяржавы пад назвам народнай народу Французскай Рэспублікі — Морыс Шуман. У Лігу ўрайшлі таксама выдатныя дзеячы іншых ўсходніх краін: Амэрыканскага Кантрэсу

Годна адзначым вялікія гадавіны

У сёлетнім годзе прыпадаюць дэльце дак, пасъля дэсталінізацыі, як выглядала із савецкіх кампэнтаў, яны ўжо амаль поўнасцій рэгабітаваныя, але разам з гэтым і найбольш схвальшаваныя. Падчас сёлетніх сьвяткаваньняў іхных 80-гадовых юбілеяў у падсавецкай Беларусі будзе зроблена ўсёмагчымае, каб заманіфеставаць іхнае «вернае» і «адданае» служэнне бальшавізму, а іхную літаратурную спадчыну прысадечніць канчальну, як ідэяна сваю, бальшавіцкую. Адзначанса будзе зроблена ўсёмагчымае, каб Купалу й Коласа аблагадзіць ал незалежнага ад бальшавізу ў заўсякім часе варожага бальшавіцкага народу. Адзначанса будзе зроблена ўсёмагчымае, каб Купала й Колас аблагадзіць ал незалежнага ад бальшавізму ў заўсякім часе варожага бальшавіцкага народу. Адзначанса будзе зроблена ўсёмагчымае, каб Купала й Колас аблагадзіць ал незалежнага ад бальшавізму ў заўсякім часе варожага бальшавіцкага народу.

У часы нашаніўскага адраджэння, калі беларускі нацыянальна-адраджэнскі рух толькі яшчэ запускаў мочныя карані ў масах беларускага народа ѹ пачынаў знаёміць з сабой шырэйшы вонкавыя сьвет, Купала й Колас былі найбольшымі сымбаліямі нашых нацыянальных імкненій, нашае нацыянальнае волі й нашае нацыянальнае сілы. Калі-б, прыкладам, ад нацыянальных дасягненій беларускага народа ѹ пачну нашаніўскага адраджэнства аднінц ўсё то, што ўлахыць ў гэтае адраджэнства Купала й Колас, дык як-же яно было-б наяло-б і бедным як якасці, гэтак і колькасная боку, што й дадлейши этап нашага нацыянальнага развязвіцца, які пасъля Першага светавага війны ѹ распаду царскага расейскага імперыі ѹвайшо ѹ фазу нацыянальнага вызваленія, які мог-бы мець таго ма-гутнага размаху, якога ён дасягнуў, вы-ліўшыся ѹ тварэнне нацыянальнае дзяржавы.

У 20-ія гады, у пару замацоўваньня ѹ Беларусі савецкага ўладаў й адзначанса актыўнага нацыянальнага супраціву беларускага народа саветызациі, Купала й Колас былі духоўнымі правадырамі гэтага супрацівіцца руху. Яны ўзнёж-жа былі беларускім нацыянальным сумленлем і сымблем Беларусі паняволенай, але не пакоранай.

І напасъледак, у гады 30-ых ѹ пазынейшыя аж да сваіх сімёці абводы яны, кожны ў іншай роўніцы, сталіся найвялікшымі нашымі нацыянальнымі трагедыямі. Большымі ѹ балючышымі за тых, якіх у гэны жахліві час бальшавіцкі фізычна зышчылі, бо, пакінутыя пры жыцці, сталіся аўектамі на-вымоўных духовых мукі і вымушана-нага крыўлення душой, трагедыямі, якую ѹ тэй ці іншай меры бы былі зумашчаныя перажываньем усе тых дзеяньня на-цыянальнае Беларусы, якім удалося фі-зычна ўцалець у крывавым гады ста-лінскага тэрору.

У 30-ія гады Купала й Колас, хоць і захаваныя пры жыцці, былі прадметам асабіцівой сістэмы і зняважлівых бальшавіцкіх нападаў і аўбінава-чаньняў. Пазнейшы, у часы злагоджаньня гэ-тага тэрору, іх абчапілі найвышэйшымі бальшавіцкімі ардэнамі, каб гэтым чынам, пры адначасным хвальшаваньнем іх-нае літаратурнае прадукцыі, паказаць і да таго, каб паставіць пад небясьпеку культурнага падстасіві трэціцага на-роду Савецкага Саюзу. Восі чаму Колас і Купала былі апічаджаны, які глядзя-чи на іхныя «грахі» ѹ «адхіленні».

Аб аднай важнай справе

Гарманічнае фармаваныне чалавека змястоўнія ѹ цікавыя лекцыі. У яе ніколі не абыходзілася база эстэтычнага ўзгадавання, база прыпыніцца яму якасці ў цяжкіх умовах, арганізація ўсіх добра-добра-насці, прыгажосці, доб-рага густу. Адны з найбольш высокіх, эфектаўных і разам з тым даступных сяродкаў эстэтычнага выхавання, бл-зумоўна, зьяўляецца музыка. Па ўсім вышэйшым была сугучнай бальшавіцка-му руху не толькі пасъля Каstryчніцкай рэвалюцыі, але й да яе. И напасълед-

кам абысьціца без сваіх гісторыкаў і фаль-клярыстіў «нацыянал-дэмакраты», яна магла абысьціца без сваіх кіруючых камуністычных палітыкаў, але Колас і Купала былі неабходнымі. Іхны вышэйшыя паказвае, што на ўсё ёсьць мяжы, нават на чысткі ѹ Савецкім Саюзе. Нельга было пасунуць чысткы ѹ Беларусі аж да таго, каб паставіць пад небясьпеку культурнага падстасіві трэціцага на-роду Савецкага Саюзу. Восі чаму Колас і Купала былі апічаджаны, які глядзя-чи на іхныя «грахі» ѹ «адхіленні».

Літаратура пра Купалу: Р. Склют: уводны артыкул да «Раськіданага Гнязда» Янкі Купалы, Мюнхэн, 1953.; Р. Склют: уводны артыкул да «Тутыцьшых» Янкі Купалы, Мюнхэн, 1953; Р. Склют: «Зыясней явы — у «ночнае царства», «Конадні», № 1, Нью-Ёрк, 1954; Ст. Станкевіч: уводны артыкул да «Спадчыны» Янкі Купалы, Мюнхэн, 1955; Ст. Станкевіч: «Купала праўдзівы й Купала схвальшаваны», «Беларускі Зборнік» Інстытуту Вывучэння СССР, № 4, Мюнхэн, кніга 4, 1956; пантельську: St. Stankievich: „Kupala in Fact and in Fiction“, „Belorussian Review“ of the Institut for the Study of the USSR, Nr. 3, Munich, 1956; пан-ямецкую: St. Stankievich: „Der echte und der entstellte Janka Kupala“, „Sowjet Studien“ des Instituts zur Erforschung der UdSSR Nr. 1, München, 1956.

Літаратура пра Коласа: Ант. Адамович: «І ю Колос у супраціве саветызациі», Мюнхэн, 1955; Р. Склют: уводны артыкул да «Новай Зямлі» Якуба Коласа, Мюнхэн, 1952; Р. Склют: уводны артыкул да «Сымона Музыкі» Якуба Коласа, Мюнхэн, 1955; Адам Бабарэка: уводны артыкул да «Сымона Музыкі» Якуба Коласа, Мюнхэн, 1955; Ст. Станкевіч: «Якуб Колас» у «Беларускім Зборніку» Інстытуту Вывучэння СССР, № 6, Мюнхэн, 1956; пантельську: St. Stankievich: „Yakub Kolas“, „Belorussian Review“ of the Institute for the Study of the USSR, Nr. 4, Munich, 1957. пан-ямецкую: St. Stankievich: „Jakub Kolas“, „Sowjet Studien“ der Instituts zur Erforschung der UdSSR, Nr. 2, München, 1957.

Такім чынам чарговым вялікім за-данынем дзеяньніці беларускіх арганізаціяў у вольным съвєце зьяўляецца годна адзначыць сёлетнія юбілеі Купалы й Коласа, а таксама пастаравацца разом з саактамі, каб гэтыя юбілеі знайшлі належны водгук і сядро таго чужыненскага грамадзтва, сядро якога давялося нам жыць.

Ст. Крупышчіч

АВАВІЗКАМ КАЖНАГА БЕЛАРУСА
ЕСТЬ ЧЫТАЦЬ, ПАШЫРАЦЬ І ПАД-
ТЫМЛІВАЦЬ «БАЦЬКАЎШЧЫНУ».

Мікола Куліковіч

Праз васільковы россып

1925 год... У Менскім пэдагагічным пашане: яе жыўцом законваюць і ўбіваюць імі Гнагаўскага вучытесь ў юць асінавы кол.

Пры дарозе ўкопаны кол,
На калу дзэрвяная бірка.
І напісаны шэршнню слову,
Што ўсё гэта — голая лірька.

Гэтак з жалем, зь нейкай горкай гіроній візываю сваі думкі Сяргей Дарожны. І ўсё-ж такі ён на зыходзе ў дарогі, пры якой тырчу кол. Няхай сабе голая лірька, няхай засыяржлівая бірка! Паэта ўпартыя крочыў падарозе, якія вяла яго праз жытнёвай палі, шырокія лугі ѹ лясы, кудысьці ѿ сіною дачеч на сонечнае ўзвышша.

У 1926 годзе Сяргей Дарожны, разам з Ізраілем Плаўнікам, выдаў супольны зборнік вершаў «Звон вясны». А праз пару год выйшаў ужо ягоны асобны зборнік вершаў «Васільковы россып». У гэтай кнізе паэта пастаў шырчыні і лёгкім смуткам апяйу харасто Беларусі, красу залатага Палесся. Прыйдадаў і сваё маленства на сляле, дзе

«Любіў з галавой кучаравай загубіцца ў раздум'і палёу».

Кніга «Васільковы россып» — гэта яскравыя съветчаныя росты паэты. Сяргей Дарожны ў той час быў сябрам літаратурнага згуртавання «Узвышша». Ён на спыніў свае творчыя працы, рыхтаваў новы зборнік вершаў. У 1932 годзе выйшла ѿ съвет ягония апошняя кніга «Праскі напамін». Гэта апошні крэпкі прыгушана лірька.

Неўзабаве на беларускай літаратурнай ніве зьявіліся непажаданыя касцы з ГПУ. У першым пракосе стаўся ахвайрай Сяргей Дарожны. Перад ім ляжалі статныя дарогі на Поўнач. Праз васільковы россып — у вечныя сянягі. І ён, бяз віні пакараны, ціпцеў пакуты ѿ канціялярах, і там у 1938 годзе памёр.

Сяянія савецкай прасы, падаючы ѿ некалькі ралкоў біяграфію Сяргея Дарожнага, які прыгадвае ўсё-гэтым.

А Пяцірусь Броўка ціпер вылазіць на трывану і публічна заяўляе: «У той час лірька была занядбана». Як-ж язьдзіці і кіпіці гучыца гэта заяў! І трапіба наўсуперак ёй сказаць праўду.

Лірька была не занядбаная, а гвалтам задушаная. Ейнія прадстаўнікі — Дарожны, Кляшторыны і Хадыкі — перасыдаўшыся на скам'яліце, падаючы ѿнікі пакараны, ціпцеў пакуты ѿ канціялярах, і там у 1938 годзе памёр.

K. Раманович

Слова аб хутары

Нядыўна я чытаў кнігу майго аднавяскоўца. Ягоныя вершы мне падабаюцца. Мова добрая. І нямала слянскай шчырасці. І каб-ж на ёй быў камуністым, напэўна пазнаўся-б з чыстай лірькай. Але, як нажаль, партыйны білет вочы сълепіць. І ўжо тады нараджанца не пазнаў я хвальшыўку.

Напрыклад, верш пра хутар на Случчине. Усё пададзена змрочна. На хутары, маўляў, няма ніякай культуры. Усё адзінцае. Сам гаспадар, як той воўк, панураў я злосны. Навет хутарскае поле паніхіду сълывае. А ўзімку ўсё наваколье такое нуднае ѹ жудаснае, як воўчае вильцё. Аж страх бяраць.

А вось у вёсках быццам-бы інакі.

Усё гэта няпраўда. Малюнак наўмысна чорны. І, трэба сказаць, брудны. Былы хутаранец не паверыць. Прачытае надуманыя верші і скажа сэрдам скрыўджа-

ным:

— Хлусіш, чалавечка. Мы жылі на хутары! Ведаем...

І запраўды. На Случчине было шмат хутароў. Людзі жылі багата. Мелі доб-

рых коней, заводзілі кароў галіндзкай пароды, гадавалі ёркышырскіх парсюкоў. І паша паблізу, і ўсе выгады. Ля кожнай хаты рос малады сад. У гародчыку, пад самымі вонкнамі, цвілі кветкі.

Бывала, увечары, падашацца на шашы. Абапал — агні мігациць, як зоркі. Гэта скрэз, куды ні зірні, хутары рассыпаюць па Случці да заліні. І песьні, і сымек моладзі. А дзесьці на панадворку рыпіц жураву ля студні. Нехта мабыць позна прыехаў з гораду і поіць каня. І сабакі на суседніх хутары брошуць. І ў далечах гармонік грае.

Ці-ж гэта на сымфонія жыцця.

І зіма на хутары нікога не палахое. Няхай сабе і мароз, і сянягі, завеи. Няя стравішна. У хадзе заўсёды єцьблі, утульна. На вічоркі збіраюцца падрадухі ѹ хлопцы.

Дзед казкі байць, а хлопцы прыгадваюць розныя здарэнні, нязвязчайнія прыгоды. Часам такое страхоцца апавядоць, што навет хутары з сінчурой, якія вяла яго праз жытнёвай палі, высяпіць.

А як прыедзе студэнт на Каляды, або прости нейкай сваік з гораду, дык размовы асьвяльцаюцца, яшчэ больш цікавыя.

Гэсцьцо заўсёды пашана. Багаты пачастунак на стале. Мяса, кілбасы, сыр, гарэлка, мёд і яблыкі.

Што казаць! Жылі людзі ў дастатку. Дзеці на ўлоніні прыроды гадаваліся, і на хутары быў пазіц.

Там нарадзіўся паэтам і мой зямляк. Цяларэн ён ганіць роднае, сэрцу блізкае — байць хутар. Жыве ён у стаціцы і на бачыць, як агальела Случчына.

Іздеш на шашы — няма тых вясёлых хутароў. Гола і пуста, як у Сахары. Ні саду, ні гародчыку. І Супранаў ляск выசесчаны.

А ў новазбудаваных паселішчах людзі пагталоднія ѹ пахмурыя. І ў хадзе наўтульна. Сумна, як на хайтурах.

І не адзін прыгадае хутар добрым словам.

K. Р.

